

Generelle karakterbeskrivelser og nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk: sammenheng eller motsetning?

UHRs karakterseminar
28. oktober 2009

seniorrådgiver Eirik Lien
Studieavdelingen NTNU

Noe om læringsmål, rammeverk og karakterer før (og kanskje fremdeles?)

Litt satt på spissen kan vi si at universitetet har hatt en tendens til å møte studentene med følgende krav gjennom studietida: Vi vil ikke si noe særlig om hva vi venter av deg. Vi gir en undervisning som vi tror kan være relevant. Men til slutt skal vi i alle fall undersøke meget nøye i hvilken grad du har nådd de mål vi ikke har presisert!

G. Handal & J. Osnes (1970):
Universitetsstudier under debatt

Nå har vi fått et kvalifikasjonsrammeverk, men hva i all verden er det?

... og kan vi bruke det til noe?

Ja visst!

- Det skal gjøre at utdanning på et visst nivå har krav og gir kompetanse som er sammenlignbare mellom utdanningsinstitusjonene.
- Det gir aktuelle søkere informasjon om hva de kan forvente å få av kunnskap, ferdigheter og kompetanse etter endt utdanning - så de har grunnlag for å velge hvilken utdanning de skal ta.
- Det gir en overordnet og systematisert beskrivelse av kvalifikasjonene vi skal sende våre kandidater ut i verden med - når de har fullført og bestått studiet.
- Med grunnlag i rammeverket gir vi studentene beskjed om hvilket *utbytte* vi kan konstatere de har fått etter å ha gjennomført og bestått sin utdanning.
- Det gir oss grunnlag for å gi dem karakterutskrift og vitnemål som viser *kvaliteten* på utbyttet.

Læringsmål og læringsutbytte - en avklaring

Det er sammenheng mellom mål og utbytte:

Læringsmål

Det vi som utdanningsinstitusjon *forventer* som resultat av studentens fullførte studieprogram, *dvs* det målet studenten skal nå fram til gjennom sin utdanning. Det vi planlegger.

→ **strategi**

Læringsutbytte

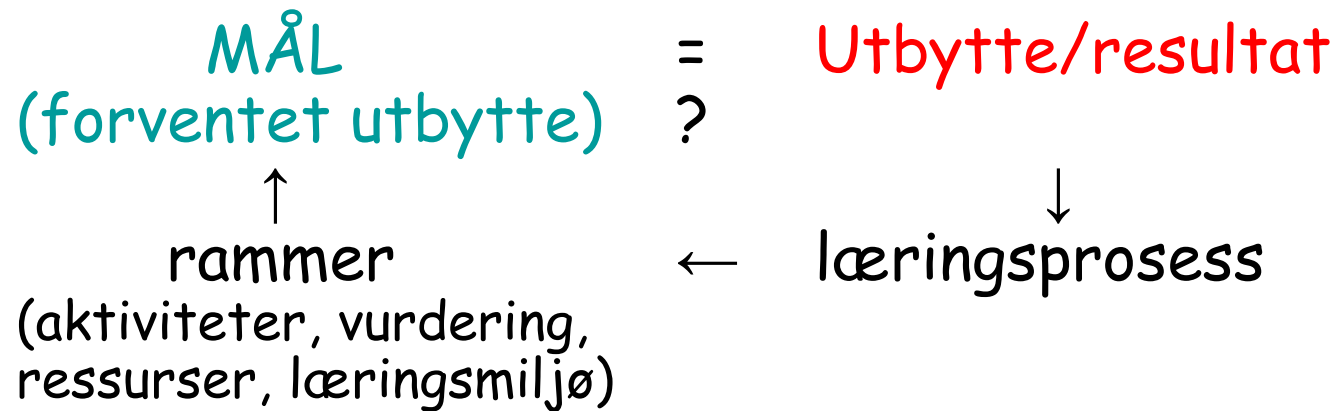
Det utdanningsinstitusjonen *konstaterer* at studenten faktisk har oppnådd etter fullført studieløp - sett i forhold til målet, *dvs* det utbyttet studenten har hatt av sin utdanning, og som vi viser kvaliteten på gjennom en karakterskala. Vi forvisser oss om resultatet av studentenes utdanning.

→ **kvalitetssikring**

Vi skal konstatere hvordan studentens faktiske utbytte samsvarer med forventet utbytte (=målet)

Læringsutbytte = fokus på studentens læring

Når vi skal legge til rette for at studentene skal nå målet og dermed få forventet utbytte, må vi ha fokus på den som skal lære og på de ressursene vi kan bruke:

Intensjonen viser retningen!

Derfor må vi starte med utbyttet vi forventer, og koble bakover for å beskrive hva læringsmålet må være.

Innholdet i det nasjonale rammeverket

Kategorier

som kvalifikasjonene knyttes til:

- kunnskaper
- ferdigheter
- generell kompetanse

Sykluser

som kvalifikasjonene har en progresjon i forhold til:

1. **syklus:** bachelor (3 og 4 år)
2. **syklus:** 2-årig master og profesjonsutdanninger på 5 - 6 år
3. **syklus:** doktorgrad, både ph.d. og dr.philos. - i tillegg diplom ved kunstnerisk stipendprogram

*Departementet beskriver forventet læringsutbytte
(= læringsmål) i det nasjonale rammeverket*

Progresjonen fra syklus til syklus

utdrag fra departementets beskrivelse av forventet læringsutbytte

	<i>1. nivå</i>	<i>2. nivå</i>	<i>3. nivå</i>
<i>kunnskap</i>	har <i>bred</i> kunnskap <i>kjenner til</i> forsknings- og utviklingsarbeid	har <i>avansert</i> kunnskap har <i>inngående kunnskap</i> om fagområdet	er i <i>kunnskapsfronten</i> <i>kan vurdere</i> hensiktsmessighet og anvendelse av metoder
<i>ferdighet</i>	kan <i>anvende</i> faglig kunnskap	kan <i>analysere</i> eksisterende teorier	kan <i>formulere problemstillinger</i> og planlegge og gjennomføre forskning og utviklingsarbeid
<i>generell kompetanse</i>	har <i>innsikt i</i> relevante problemstillinger kan formidle <i>sentralt fagstoff</i>	kan <i>analysere</i> relevante problemstillinger kan formidle <i>omfattende selvstendig arbeid</i>	kan <i>identifisere nye</i> relevante problemstillinger kan formidle <i>forsknings- og utviklingsarbeid</i>

Rammeverk og karaktersystem

KD sa i april 2007 i sin rapport

Forslag til nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner i høyere utdanning

”Beskrivelsene skal dekke alle typer høyere utdanning og har som mål å beskrive hvilke kunnskaper, ferdigheter og kompetanse som kan forventes av alle kandidater med fullført utdanning fra det aktuelle nivået. Gradering av prestasjonene skjer gjennom karaktersystemet.”

→ **Beskrivelsen av læringsmålet må være prestasjonsnøytralt!**

Hva betyr *prestasjonsnøytralt*?

Læringsmålet skal si hva vi *forventer* at studenten kan etter fullført studieløp - altså *innholdet* i og ikke kvaliteten på det hun/han skal kunne. Vi skal ikke i målet si hva som kreves for å få A eller B eller en annen karakter. Det skal karaktersystemet gjøre, sett ut fra læringsutbyttet studenten dokumenterer gjennom sine eksamener og prøver. Kvaliteten på utbyttet vurderes av sensor.

Dersom studenten har skaffet seg forventet kunnskap, ferdighet og kompetanse (beskrevet i læringsmålet), har han/hun nådd målet og dermed bestått. Læringsmålet beskriver hva som *inngår* i en bestått prestasjon.

Men det sier altså ikke hvilken kvalitet vi forventer av en bestått prestasjon. Den vil variere fra kandidat til kandidat.

Illustrasjon:

Målet er å treffe skiva du skyter på

→ treff/ikke-treff (som i skiskyting): bestått/ikke bestått

→ sentrums10'er: A 1'er-ringen: E skivebom: F

Eksempel 1, prestasjonsnøytralt mål

Studenten skal etter fullført studieprogram kunne gjøre seg forstått skriftlig og muntlig på engelsk i engelsktalende land.

Målet beskriver *ikke* om studenten skal beherske språket som en innfødt språkbruker eller så vidt kan gjøre seg forstått. Prestasjonen viser *kvaliteten* på studentens læringsutbytte, og blir dokumentert med en karakter.

Derfor skal vi

- ▶ undersøke om utbyttet viser at læringsmålets krav er nådd: "kan studenten gjøre seg forstått skriftlig og muntlig?"
- ▶ konstatere hvor god prestasjonen er (kvaliteten), og vise den med en karakter.

Eksempel 2, prestasjonsnøytralt mål

Studenten skal etter fullført studieprogram kunne bruke engelsk skriftlig og muntlig på tilsvarende nivå som innfødte språkbrukere.

Målet beskriver her en annen grense for prestasjonskravet. Det er skjerpet, f eks relatert til mastergradsnivå. Her må det derfor bli en annen (og vesentlig skjerpet) beståttgrense og gradering av prestasjonen (utbyttet) enn i eksempel 1.

Men det er fremdeles prestasjonsnøytralt.

Det betyr at kvalitetskravet på de prestasjonene som viser det faktiske læringsutbyttet, er skjerpet.

Prestasjonene vurderes i emnene

Et studieprogram er en samling emner. Rekkefølgen på og utvalget av emnene gir programmet en merverdi ut over summen av enkeltemnene.

Studenten får sin undervisning og kunnskaper, ferdigheter, generell kompetanse prøves for hvert emne. Studenten viser sitt læringsutbytte gjennom de ulike prestasjonene som emnet krever. De blir koblet mot læringsmålets beskrivelse av kunnskap, ferdighet og/eller generell kompetanse. Prestasjonen blir vurdert av sensor.

Studenten har fått prestasjonene i alle emnene i et program vurdert til bestått:

- studenten har nådd programmets læringsmål
- studenten har fått det læringsutbyttet vi forventet

...og kvaliteten på det er vist ved at det er satt en karakter

Program vs emne

Studieprogrammets læringsmål er overordnet:

- hva studentenes samlede læringsutbytte skal være når hele programmet er fullført
- skal styre læringsmålene til emnene i programmet
- programansvarlig må lage læringsmål for programmet som er slik at det er mulig å lage læringsmål for emnene
- programansvarlig legger *grunnlag for* å kunne knytte prestasjonene i emnet til karakterene

De enkelte eksamener er knyttet til programmets **emner**:

- emnet skal oppfylle sin del av studieprogrammets læringsmål
- emneansvarlig lager læringsmål for emnet
- emneansvarlig godtgjør hvordan emnet bidrar til å nå og å lede fram til programmets læringsmål
- emneansvarlig lager prestasjonsbeskrivelser for å kunne gradere i forhold til karakterskalaen

Nøytralt → gradert

læringsmålet (forventet utbytte) → studentens prestasjon → viser læringsutbyttet → vurdering

prestasjonsnøytral innholdsbeskrivelse → målbar / observerbar prestasjon → faglig beskrivelse av konkrete kvalitetskriterier → sensor vurderer kvaliteten på utbyttet

karakteren

↓
dokumenteres med for emnet

Generelle karakterbeskrivelser

(UHRs utredningsgruppe juni 09)

- A fremragende** Fremragende prestasjon som klart utmerker seg.
- B meget god** Meget god prestasjon som ligger klart over det forventete.
- C god** Prestasjon som oppfyller læringsmålene på en god måte.
- D nokså god** Akseptabel prestasjon som ligger over minimumskravene.
- E tilstrekkelig** Prestasjon som tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer.
- F ikke bestått** Prestasjon som ikke tilfredsstiller minimumskravene.

Den *generelle* beskrivelsen er lik for alle gradene.
Emner i program på høyere grad skal ha mer ambisiøse læringsmål enn på lavere grad.

Læringsmål vs karaktersystem

De generelle karakterbeskrivelsene refererer - direkte eller indirekte - til *prestasjonsnivået* i beskrivelsen av emnets læringsmål. De faglig ansvarlige må derfor gi beskrivelse av hvilken kvalitet de forventer for å nå hvert enkelt karaktertrinn,

Sensor har to oppgaver:

- ▶ å si om prestasjonen ligger så langt fra læringsmålet for emnet at studenten ikke har hatt et læringsutbytte i emnet som er godt nok til å bli vurdert som bestått, dvs ikke oppfyller den forventete prestasjonen.
- ▶ å vurdere prestasjonen ut fra målbeskrivelsen: når prestasjonen er vurdert som bestått, gradere den ut fra den faglige beskrivelsen av prestasjonene for hvert karaktertrinn.

Å overføre generell karakterbeskrivelse til faglige krav for et emne

Den *faglig ansvarlige* skal gi de målbare og/eller observerbare kravene til kunnskap, ferdigheter, generell kompetanse som imøtekommer innholdet til læringsmålet *i emnet*:

- Definere de faglige minstekravene, dvs *minimumskravene til måleverdier og observerbare prestasjoner* som gir tilstrekkelig utbytte for å kunne si at studenten har nådd læringsmålet (E)
- Definere kravene til prestasjoner som oppfyller læringsmålet på en *fremragende* måte (A)
- Definere kravene til prestasjoner som oppfyller læringsmålet på en *god måte* (C)
- Definere kravene til prestasjoner mellom A og C (*meget god* prestasjon = B) og mellom C og E (*akseptabel* prestasjon = D)

Skal vi få til det, må de

... være forankret i **fagets egenart** og ha et detaljeringsnivå som er tilstrekkelig for å gi sensor de holdepunktene som trengs for å vurdere de enkelte prestasjonene.

Det betinger at:

Læringsmålet beskrives slik at studentens faktiske utbytte *lar seg måle eller observere* opp mot det faglige kravene.

Prestasjonsgraderingene beskrives slik at de gir klare nok signal om forskjellen mellom karaktertrinnene.

Beskrivelsene kan om nødvendig systematiseres gjennom kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse - men alltid med **fagets egenart** som rettesnor.

NB! Selvsagt ikke noe krav om at alle "boksene" i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket skal inngå i hvert enkelt emne!!

Blooms taksonomi

... systematiserer progresjonen gjennom modningsnivåene:

6. Evaluering
5. Syntese
4. Analyse
3. Anvendelse
2. Forståelse
1. Kunnskap

Læringsmål (forventet utbytte) og prestasjonsgradering for utbyttet må ta hensyn til hvilket nivå emnet er på og hva temaet for emnet er:

- ▶ **læringsmål** må beskrive f eks **kunnskap** på andre måter enn **forståelse**
- ▶ **prestasjonsgradering** må ha et annet grunnlag for å måle eller observere kvaliteten på utbyttet av f eks **anvendelse** enn av **syntese**

Faglig kompetanse

Hvem skal gjøre jobben:

- ▶ Å forme læringsmål og lage prestasjonsrelaterte karakterbeskrivelser er *alltid* en faglig og *aldri* en administrativ oppgave!
- ▶ Å vurdere en students faktiske læringsutbytte i forhold til et forventet læringsmål er *alltid* en faglig og *aldri* en administrativ oppgave!

Utfordringen

Når dere som **faglig ansvarlige** skal utforme et læringsmål for studieprogrammet med tilhørende emner og gi kvalitetskrav for utbyttet, står følgende utfordringer og venter:

- lage sammenheng mellom programmets læringsmål og emnenes læringsmål
- emnene er relevante for programmet
- læringsmålet er relevant
- læringsmålet lar seg måle og observere i en faglig kontekst
- studentenes læringsutbytte faktisk blir vurdert mot læringsmålet
- prestasjonsbeskrivelsene tar utgangspunkt i de generelle karakterbeskrivelsene
- prestasjonsbeskrivelsen for emnene gjør at karakteren faktisk forteller kvaliteten på læringsutbyttet
- læringsmålet er i tråd med progresjonen i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket

**Med andre ord: det dere alltid har gjort, men nå systematisert i forhold til et nasjonalt rammeverk.
LYKKE TIL!**